תורה אור

אין לי אלא ידו, גגו חצירו וקרפיפו מנין ת"ל °אם המצא תמצא מ"מ. א"כ לימא קרא או המצא המצא או תמצא תמצא, מדשני קרא ש"מ תרתי: גופא אמר רב קרן כעין שגנב, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין, מאי טעמא דרב? אמר קרא גניבה וחיים אמאי קאמר רחמנא חיים בגניבה, אחייה לקרן כעין שגנב, °אמר רב ששת אמינא *כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא דתניא כחושה והשמינה משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב, אמרי משום דא"ל אנא פטימנא ואת שקלת. ת"ש שמינה והכחישה משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב? התם נמי משום דאמרינן ליה מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא, כי קאמר רב, ביוקרא וזולא הוא דקאמר, היכי דמי אילימא דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' זוזי, קרן כעין שגנב, לימא פליגא דרב אדרבה *דאמר *רבה האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' זוזי תברה או שתייה משלם ד', איתבר ממילא משלם זוזא. אמרי כי קאמר רב כגון דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא: קרן כעין שגנב ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין, תני רבי חנינא לסיועיה לרב* בעה"ב שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם, ואם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם, וחומשו עולה לו בכפילו דברי רבי יעקב והכמים

כחושה והשמינה כו' · הגנב פטמה וקשיא לרב דאמר תשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין וקס"ד בין שבחה בין הכחישה הגנב בידים: **ומשני משום דא"ל כו'** · אבל שבחה בדמים שהוקרו בהמות בשוק או שנתפטמה מאליה משלם כפל כי השתא: **והכחישה** · הגנב הכחישה בידים בטורח מלאכה או במקל: **מה לי קטלה פלגא** · הלכך מההיא שעתא דאכחשה אתחלה לה טביחה: **ולבסוף שויא ד'** · בשעה שאבדה מן העולם: **תברה** · בידים או שתייה משלם ד' ובהמפקיד (ב"מ דף מג·) מפרש טעמא דכל כמה דאיתיה בעינא ברשותא דמרה קיימא דהא בעי לאהדורה הלכך ברשותא דמרה הוקרה וההיא שעתא דתברה ושתייה הוא דקא גזיל לה אבל איתבר ממילא אמאי מחייבת ליה, אההיא שעתא דגזלה, וההיא שעתא זוזא הוא דשויא, וגבי טביחה ומכירה הוי כי תברה או שתייה: **משלם קרן וחומש ואשם** · משום שבועה ואין כאן כפל דמודה בקנס פטור: **ואם משבאו עדים** · ונתחייב בכפל הודה: **משלם כפל ואשם, וחומש עולה לו בתוך הכפל** · שהרי חומש לבעלים הוא והוא שקל וע"כ הא דר' יעקב בששוין כאחד החומש והכפל קמיירי, דאי הוה כפילא טפי מחומשא לאו חומשא הוי ולא מיפטר ליה עד דמשלם חומש, דחומש כפרה דשבועה הוא: וחכ"א

אין לי אלא בידו · פי' שגנבו בידו ממש גגו חצירו כלומר שהכישה במקל מחצירו של בעה"ב ונכנסה לגגו חצירו וקרפיפו ואיצטריך לרבויי חצר לאשמועינן דחצר קונה אף לחובתו דלא תימא כשליח דמיא ואין שליח לדבר עבירה' קמ"ל דקונה כדמפרש בפ"ק דב"מ (דף י:) דיש שליח לדבר עבירה היכא דשליח לאו בר חיובא הוא וכן מוכח התם כדפרישית: **ליכתוב** או אם המצא המצא או תמצא תמצא · משמע דאורחיה דקרא ליכתוב ב' פעמים תיבה אחת °וכן בהחובל (לקמן פה·) גבי ורפא ירפא וקשה *דבריש היו בודקין (סנהדרין דף מ: ושם ד"ה מדהוה) קאמר גבי גז"ש דהיטב היטב דמופנה מדה"ל למכתב או דרוש תדרוש או חקור תחקור מדשני קרא בדבוריה בהיטב כו' משמע דאי הוה כתב הכי לא הוה מופנה ואמאי אכתי הוה מופנה מדהוי ליה למיכתב או דרוש דרוש או תחקור תחקור וי"ל דאין ה"נ אלא משום דאין יורד לאותה סברא וניחא ליה למנקט כפל לשון השגור בכמה מקומות כמו העניק תעניק נתון תתן (דברים טו): **גופא** אמר רב קרן כעין שגנב· במסקנא דמילתא אמרינן דרב איירי לענין יוקרא וזולא וא"ת ומאי קמ"ל מתניתין היא בריש הגוזל קמא (לקמן דף צג:) כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה וא"ג דמתני' משמע דלענין שינוי איירי כגון עצים ועשאן כלים והתם (דף צו:) כמי קאמר בגמ' כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה לאתויי דר' אלעאי גזל טלה ונעשה איל נעשה שינוי בידו וקנאו מ"מ לענין יוקרא וזולא נמי איירי כדמוכח בסוף המפקיד (ב"מ דף מג·) דמייתי לה איוקרא וזולא וכן פרק כל שעה (פסחים דף לב·) גבי אוכל תרומה דקאמר היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דודאי לפי דמים משלם דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה וי"ל דעיקר רב לא אתא לאשמועינן אלא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין והא דקאמר מ"ט דרב אתשלומי כפל ותשלומי ד' וה' קא בעי וה"פ אמר קרא גניבה וחיים אחייה לקרן כעין שגנב ומשמע ליה דוקא לקרן ולא תשלומי ד' וה' וא"ת בהגוזל קמא (לקמן דף קה·) דאמר רבה גזל שלש אגודות בג' פרוטות והוזלו ועמדו על ב' והחזיר לו ב' חייב להחזיר לו אחת ותנא תונא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אמאי לא מייתי ראיה ממתני' דכל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה כיון דלענין יוקרא וזולא נמי איירי וי"ל דממתניתין דכל הגזלנים לא מצי מייתי דהתם אם היתא גזילה בעין הויא בת השבה ולהכי כי ליתא נמי בעין משלם כשעת הגזילה אבל גבי אגודה דאם איתא בעין לא הויא בת השבה דהשתא לא שויא פרוטה הוה אמינא דכי ליתא נמי לא משלם אבל מההיא דחמץ ועבר עליו הפסח מייתי שפיר דאילו הוי בעין לא שוי מידי אפ"ה היכא דליתא בעין משלם כדמעיקרא ובפרק כל שעה (פסחים דף לב·) הוי מצי לאתויי מההוא דגזל חמץ דמשלם כדמעיקרא אלא דניחא ליה להביא ההיא דכל הגזלנים שהיא שנויה תחילה ועוד אור"י דמגזל חמץ לא מצי למידק כלל דלפי דמים משלם היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא דה"א דגבי חמץ כי ליתא בעין בעי לשלומי ליה חמץ מעליא כאותה חתיכה שגזל דלפי מדה משלם אבל לא כדמים של שעת הגזילה: **דתניא** כחושה והשמינה כו' · תימה היכי ס"ד דרב ששת שדבר רב בכחושה והשמינה דא"כ היה מגרע כחו של קרן וממילתיה דרב משמע שבא ליפות כחו של קרן ולגרע כח כפל וד' וה' דקאמר אחייה לקרן דוקא כעין שגנב ואחייה משמע לשון יפוי כח וי"ל דאחייה אין לשון יפוי אלא לשון תשלומים וכל דבר שמשלים החסרון שגנב או גזל קרי אחייה וכן משמע בסוף שמעתין דקאמר *טלאים כדמעיקרא [משלם] כפל ד' וה' כשל עכשיו משמע אפי' מעיקרא שויא זוזא ולבסוף ד' דומיא דטלה ונעשה איל משלם כפל כי השתא לפי' ר"י דלקמן ושם אפרש בע"ה ומיהו ר"ת פי' בע"א לקמן דלגרע כח הכפל קאמר רב כשעת העמדה בדין ולא ליפות: **אנא** מפטימנא ואת שקלת · משמע דכשנתפטמה מאליה הוי כשעת העמדה בדין ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנתפטמה מאליה ולא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא וזולא ומיהו לפי האמת אפי' כשנתפטמה מאליה משלם כפל ד' וה' כעין שגנב כמו בטלה ונעשה איל דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' כעין שגנב ואפי' שינוי לא קני משום דאמר ליה אטו תורא גנבי מינך דיכרא גנבי מינך הכא נמי כשנתפטמה מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גנבי מינך ודוקא ביוקרא וזולא הוא דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה בדין דלא שייך למימר אטו יוקרא גנבי מינך וטעמא אפרש לקמן בע"ה גבי הא דקאמר טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו: **מה** לי קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא · פ"ה משום דהכחשה אתחלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה מידי כיון שאם היה הורגה עולה בענין זה לא היה בה דין ד' וה' אלא הכי פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בתר הדמים דהשתא דקנאה בשינוי ואינה של נגנב אלא בתר מעיקרא שהיתה שלו וה"ה בקטלה פלגא ולפי זה ה"ה בהוכחשה ממילא דמשלם כדמעיקרא דמה לי מתה כולה מה לי מתה פלגא ודאי מתה כולה מאליה יש לחייבו כדמעיקרא שהיתה של נגנב ולא בתר השתא וכי קא משני ומוקי מילתא דרב ביוקרא וזולא לא הוה מצי לאוקמי בכחשה דממילא ועוד אר"י דמצי לפרש בע"א מ"ל קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא כלומר אפי' למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף ולא מחייב ד' וה' עד משהו אחרון אפ"ה לא אזלינן בתר חשיבותא דההיא שעתא כפי מה שהוא שוה במשהו אחרון אלא כפי מה ששוה קודם שחיטה א"כ כי קטלה פלגא נמי דהיינו הכחישה לא אזלינן בתר השתא אלא בתר מעיקרא ולפי טעם זה ה"מ לאוקמיה מילתי' דרב בהוכחשה ממילא:

כפילא

מסורת השש"ם

שמות כב

[יבמות כד: ושם נסמן]

בתוספות ב"מ מג: ד"ה הלא כגי' רבא

[לקמן קו· שבועות לו:]

גי' רש"א טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו משמע וכו' וכן הוא גי' מהרש"א ע"ש

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"א מהל' גניבה הל' יד סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנד סעיף ג:
יד ב מיי' שם סמג שם טוש"ע שם:
טו ג מיי' שם הלכ' יג סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ד:
טז ד טוש"ע שם בהג"ה ובסעי' א:
יז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:
יח ו טוש"ע שם ס"ג:
[ע' בתוס' פסחים מא: ד"ה א"כ ותוס' מנחות יז: ד"ה לכתוב ותוס' כתובות לט: ד"ה אין]
יט ז מיי' שם הלכה יד ופ"ג מהל' גזילה הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעי' ג וסי' שסב סעי' י:
כ ח מיי' פ"א מהלכות גניבה הל"ד ופ"ג מהלכות גזילה ה"ב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שנד ס"ג וסי' שסב סעי' יא:
כא ט מיי' פ"א מהל' גניבה הל' יד סמג שם טוח"מ סי' שנד:
כב י מיי' פ"א מהל' שבועות הלכה א והל' ט ופ"ז שם הל' א והל' ב סמג לאוין רמח: ב"מ מג·
כג כ מיי' פ"ד מהל' גניבה הלכה א סמג עשין עא טוח"מ סי' שנב:

נושא (המשך)
נסיון להביא סיוע לדינו של רב אבל בגמ' ב' רבא דוחה נסיון זה

◆

גליון הש"ס

גמרא אמר רב ששת אמינא כי ניים. לעיל דף מז ע"ב וש"נ: תום' ד"ה לכתוב וכו' וכן בהחובל גבי ורפא ירפא. וכן תענית ג ע"א מנחות יז ע"ב: